

VAJDA GÁBOR

TITOÁN KÁMEN, avagy a gerinctelenek II. rész

Szerkesztőségi dolgozószoba a hatvanas évek közepén. Balról kéziratokkal megpakolt nagy íróasztal, jobbról kis asztal fotelokkal, a háttérben könyvállványok. Fölöttük vagy közöttük a falra festett piramison a fáraó múmiájának képe alatt felirat öles betűkkel:

*Mióta kimondtad
a nagy szót: ámen,
mennyei a létünk,
óh, Titán Kámen!*

PUHAI (*balról a nyitott emeleti ablak előtt áll, leugrani készül, s mintha álmában beszélne*): Folyamatosan lehetetlent kívánok tőlem. Kín ezt az íróasztalt naponta látni... Kín ez a füstbe nyíló ablak... Iszonyú súlya van a dolgoknak. Nézem, figyelem őket, és húzzák a szemem, a fejem... De a testem, a testem a legnehezebb... Most... most eldobom a testem... (*Kiáltva.*) Szemébe vele! Meg akarok tisztulni! (*Elernyedten.*) Ó, jöjj megkönnyebbülés! (*Kinyitja az ablakot, az egyik lábát átlendíti a párkányon.*)

RUGANYI (*belép és meglepődik*): Micsoda akrobácia ez? (*Főleszmélve az ablakhoz rohan és megragadja Puhait.*) No nem! Erre senkinek sincs szüksége! Még neked se. Szóval te még mindig ott tartasz, ahol a tanfolyamon... (*Visszahúzza Puhait az ablakból.*) És éppen most, amikor jó hírt hozok a pártközpontból. Meg vannak elégedve az ellenőrző munkáddal. Mióta te nézed át a cikkeket, szinte hibátlan a nevelőmunka.

PUHAI (*lassan összeszedi magát*): Én... én nemcsak a főszerkesztőt hallgatom meg, hanem sorról sorra mindent elolvasok...

RUGANYI (*mosolyogva*): Vettük észre.

PUHAI (*kifakadva*): Akkor miért telefonált rám az előbb Vasics népfí, hogy az anyanyelvi iskoláztatás

kérdéseinek nem szabad ilyen nagy teret engedni. Mi szerinte politikai lap vagyunk, kulturális apróságokkal nem bibelődünk. Egységre kell törekednünk, ezt viszont a többség nyelvén valósíthatjuk meg.

RUGANYI (*rejtélyesen mosolyogva*): Tudok erről a figyelmeztetésről, azért is siettem hozzád. (*Méltatlankodva.*) Neked mint közöttünk a legműveltebbnek a legjobban kellene tudnod, hogy ilyen államnacionalista túlbuzgók még sokáig lesznek. A vezetőség tagjainak többsége azonban másként gondolkodik, – s ez a lényeg. (*Két kezébe fogja Puhai fejét és szuggerál, kioktat.*) Mióta erről téged is meggyőztek, itt ülsz, s a jövőben is itt fogsz ülni.

PUHAI (*siránkozva, magánkívül*): De ez az egyensúly csak pillanatnyi... akármikor...

RUGANYI (*türelmetlenül*): Főleg akkor, ha egy önkényes rendreutasításra végzetesen meggyávulunk, mint te.

PUHAI: Könnyen beszélsz te mint az istenek... (*zavarral küszködve*) a haladó erők küldötte, aki a lendületes politikai vitákban éled ki magad. De mit szóljak én, akinek a munkáját sokan inkább eltűrik, mint becsülik. Egy bűnös nemzet maradékának kultúráját gondozni inkább önmarcangolás, mint alkotó munka. (*Nekibátorodva.*) Kirakatembernek érzem magam.

RUGANYI (*dühösen*): Most blokkol a fene nagy olvasottságod! Hát nem érted, hogy az ilyen embereket, mint Vasics, nem érdekelhetik a nemzeti hagyományok? Főleg a nemzetiségiek nem. (*Fokozódó indulattal.*) Gondolj arra, hogy amikor ők kerekedtek felül, hogyan bántak velünk, s ahhoz képest... (*Puhai rémülten a fölére és a falra mutogat, amire Ruganyi hangnemet vált.*) Néhány évvel azelőtt, amikor a mi nyelvünk dominált – valljuk be: kíméletlenül erőszakosan –, nem volt alternatíva. (*Nekihevülve, Puhai fejét rázogatva.*)

Most viszont minden rajtunk múlik. Maga az állam támogatja nemzetiségi kultúránkat. (*Emelkedetten.*) A mi létünk ennek a társadalomnak a lényéből fakad.

PUHAI (*rezignált iróniával*): Igen, ezt kell mondanunk. (*Megfeledeznek magáról.*) Ennek a mi támogatottságunknak főleg nemzetközi okai vannak. (*Zavartan.*) Többször az az érzésem, csak akkor szeretnek, ha lenézhetnek bennünket... ha nincs saját véleményünk...

RUGANYI (*türelmetlenül, kioktatón*): Ezek megint a te régi idealista hülyeségeid. Viszonylagos, hogy szeretnek-e bennünket. Kiegyensúlyozott, tartós érzés a magánéletben sincs, hát még a nemzeti kapcsolatokban! A szeretetnél fontosabb a tisztelet. Tisztelni viszont akkor fognak bennünket, ha nem ijedünk meg a Vasics-féle csoportvéleményektől, és a kámenista vezetőség direktíváihoz tartjuk magunkat. Annál is inkább, mert a mi kínlód nemzetiségi akaratumkat is kifejezik ezek a döntések.

VASICS (*kopogtatás nélkül beállít, Puhai és Ruganyi zavartan hallgatnak*): Szébb jövőt! (*Mosolyogva Ruganyinak.*) Sejtettem, hogy valaki már közületek itt fog lenni. (*Puhaihoz, aki leforrázva hallgatja.*) A jólőbb, amikor telefonon beszélgettünk, az volt az érzésem, hogy te nem értesz engem, illetve nem is engem, mert én (*kissé zavartan körülhéz*) csupán Titán Kámen gondolatát közvetítem, úgy ahogyan azt tegnap a fővárosban (*nyomatékkal*) a tábournok népfi értelmezte. Nem elsősorban a nyelv ügyének favorizálásával van baj, hanem azzal, ami mögötte rejlik. Beleragadtak a múltba. A régi dolgokban vájkálva nem lehet jövőt építeni. Most, amikor a mi társadalmunk is a munkanélküliséggel kezd küszködni s a racionális befektetéseken, gyárak létesítésén kell törnünk a fejünket, nem sülyedhetünk bele a nemzeti magánügyekbe.

PUHAI (*megpróbál kiegyenesedni, de felszisszen. Patetikusan, fontoskodva*): A múltismeret – önismeret. Nem építhetsz kámenista jövőt gondosan lerakott alapok nélkül.

VASICS: Éppen erről van szó. Csakhogy kizárólag azt kell felszínre hozni, ami összekapcsol bennünket, ami pozitív példa. Minél kisebb feneket kerítve a dolgoknak...

PUHAI (*legalább úgy akarja tudni, mint Vasics*): De hogy ne kövessük el ugyanazokat a hibákat...

VASICS (*oktatva*): A polgári társadalom hibái nem ismétlődhetnek meg a kámenizmus előkészítése során!

RUGANYI (*kajánul*). És az általad előbb említett munkanélküliség?

VASICS (*gőgös ingerültséggel*): Az emberiség előőrse vagyunk s ezért az út kiválasztásában – átmenetileg – tévedhetünk is. A mi nehézségeinket a tőke okozta kiszolgáltatottsághoz hasonlítani a legjobb esetben csak viccelődés. A Nyugatnak meg a Keletnek mindenesetre ez az aduja velünk szemben.

RUGANYI (*magyarázkodva*): Persze, persze. De ha a nevelés során egyformán tudatosítanánk nemzeteink hibáit, csökkenne az ilyen válságokhoz vezető egyéni és csoportönzés...

VASICS (*magabiztosan*): Szerintem igaza van a tábournok népfinek, amikor azt állítja, hogy a majhonapokat az elmúlt évszázadok szenvedései jó részt megtisztították az önzés gyarlóságától. Főleg azokat, akik a létfenntartás harcában érdekeik közösségére ismertek rá. Mi a saját élősködőinktől már megszabadultunk, a birtoklás ragálya kívülről jön. Úgyhogy nincs mit rehabilitálnotok, a múltkutató álobjektív, ha pusztán a tényeket sorakoztatja fel a mi mai érdekeinknek megfelelő szempontjaink érvényesítése nélkül. (*Lehengerlő hangsúllyal.*) A ti tárgyilagosság-igényetek a mi egységsemnkhez képest: na-ci-o-na-liz-mus.

RUGANYI (*elhárítólag*): Szó sincs róla! Az egységsemnből valóságot csak a táj emberének, azaz a hagyományainak alaposabb, mélyebb megismerésével lehet teremteni. Nem elég akarni! A már meglévővel kell előbb tisztába jönni ahhoz, hogy változtassunk rajta. Az igazságot folyamatosan újjá kell alkotni, a dogmák elmeszesítik a forradalmat. Olyan új ismeretekre van szükség, amelyekből kamatoztatható tanulság vonható le a mi gyakorlatunk számára.

VASICS (*tántoríthatatlanul*): A tanulságot már levontuk. Különböben a kínlód szabadságharcról írt tárcasorozatokban semmi újdonság nincs, s csak arra alkalmas, hogy hözöngést keltsen nemzetiségetek sora-

iban. A bukás okait persze inkább külső okokkal magyarázzátok, mintha a kínlód demokratikus törekvéseknek nem az a nacionalista hegemonia lett volna a célja, ami így a bukásnak köszönhetően csak néhány évtizeddel később valósulhatott meg. Szerencsére rövid ideig.

PUHAI (*a lapítása után bátortalanul*): De hát Szónoky, a szabadságharc vezére a kínlód népköltészet egyik mitikus alakjává lett. A nagy embereknek a tévedéseik is nagyok. A tárcák szerzője utalt Szónokynak a több száz éves előítéletekből eredő hibájára. A hangsúly a nemzet szabadságvágyán van. Az természetes, hogy a nép képzeletében mindig háttérbe szorul a nagy emberek gyarlósága.

VASICS (*gőgösen*): A mi nagy embereinknek nincsenek jelentős tévedéseik. Ezt az egész haladó világ tanúsítja. A kivándorlás előtt álló embereken elsősorban az ő nemzetközi tekintélyük segíthet. Szónoky hajdani konjunkturális világhírének felelevenítése, vagy a kacifántos kínlód helyesírás tökéletes elsajátítása csupán a tehetetlenségnek, talán reakciós nosztalgiának a bizonyossága.

RUGANYI (*meghunyaszkodva*): Hát... hihetetlenül sok dolgot valósítottunk meg az elmúlt két évtizedben...

ERNA (*belép és idegesen körülnéz*): Fontos megbeszélés? Ha nem, akkor maradok, mert sürgető családi gondokat kell megbeszelnünk.

RUGANYI (*ironikusán*): Ebből ennyi egyelőre valóban elég volt.

VASICS: A következő ülésig még van időnk beszélgetni. Gyerünk! Viszontlátásra! (Ruganyival együtt távoznak.)

PUHAI. Minden jót! (*Állva a feleségéhez, aki leül az egyik fotelbe.*) Itt kell megbeszelnünk a magánügyeinket?

ERNA (*egykedvűen*): Az iskolából jövök. Szülőértekezletünk volt.

PUHAI (*ingerülten*): A gyerek egy-két negatív osztályzata miatt azért még nem kell ide...

ERNA (*elgondolkozva*): Nem elsősorban az osztályzatokkal van baj. Az osztályfőnök négyszemközt beszélt velem. (*Puhai riadtan leül és mereven figyel.*) A pszichológus már régebben mondta, hogy a gyerek búskomorságra hajlamos. Most viszont a kínlód tanárnő számolt be neki, hogy Róbert dolgozatírásakor Példakép cím alatt a szüleit jellemezve furcsákat írt rólad. Azt vallotta, hogy kölcsönösen képtelenek vagytok megérteni egymást. Őt – állítólag az ő érdekében – távol akarod tartani az irodalomtól, holott te író, szerkesztő és tanár vagy. Legfeljebb a képzőművészeti érzékét fejlesztenéd, s legszívesebben elektrotechnikai középiskolába íratnád. Az idegére mennek már az ezzel kapcsolatos otthoni viták.

PUHAI (*elhűlten*): Szóval a fiam a maga módján följelentett...

ERNA (*hevesen*): Aligha lehet egy kamasz kétségbeesett kitárulkozását ilyen jogi, illetve politikai kifejezéssel illetni. Neked hiába mondogatja, elmondta hát mindenkinek.

PUHAI (*letörten*): Ekkora szégyen nem ért az utóbbi években...

ERNA (*mintha erre várt volna*): Íme a döntő ok, hogy Nyugatra menjünk.

PUHAI (*megdöbbenve*): Micsoda? Végleg? Máról holnapra?

ERNA: Nem biztos, hogy végleg. (*Malíciával.*) Még ha te legbelül így szeretnéd is. Máról holnapra viszont nem is lehet.

PUHAI: Felelőtlen vagy! Hogy akarod a gyereket kiszakítani...

ERNA (*egykedvűen*): A gyereknek van mehetnékje.

PUHAI (*kinos csönd után letörten*): Tehát összecsátok a hátam mögött. Tudtam. Tegnap is fél füllel hallottam...

ERNA (*magabiztosan*): Anyai kötelességemnek teszek eleget, amikor meghallgatom a fiam kívánságát.

PUHAI (*mintha saját magának mondaná*): Kamasz vágyálmok nem irányíthatnak bennünket!

ERNA (*igaza tudatában*): Iván azt mondja ki, amit mi nem merünk.

PUHAI (*rémülten a fülére és a falra mutatva*): Elég volt mára! Majd otthon folytatjuk. (*Családfői határozottsággal áll fel*): Maradunk a fenekünkön!

ERNA (*mintha nem is hallotta volna, szintén feláll*): Nem mehetek most haza. Munkástanácsülésre kell mennem. Volt egy fél órá, ezért ugrottam fel hozzád a hírral.

PUHAI (*összeteszi a kezét*): A szerkesztőségben nincs időm meg idegem családi ügyeink megvitatására. (*A fülére és a falra mutat.*)

ERNA (*lekezelően*): Már megint az üldözési mániád tört rád. Jó lenne, ha tizedannyira tartanának fontosnak, mint Titán Káment, akinek a palotájába azokat a lehallatógépeket beszerelték. (Puhai az ájuláshoz közel roskad le a székére.) Azt hiszed, azok ott a központban nem tudják, hogy mi itt valamennyien megfélemlített seggnyalók vagyunk, s inkább még egy Mercedes kocsit vagy egy tengerparti villát vesznek azon, amibe a hozzánk hasonlókat megfigyelése kerülne.

PUHAI (*fásultan, gépiesen, halkán*): Nekem különleges feladataim vannak.

ERNA (*erélyesen*): Még mindig túl sokat hiszel magadról. A kultúrügék feladatai azért különlegesek, mert a társadalom nem veszi komolyan őket. Különben ahol az egyéni döntés számít...

PUHAI (*továbbra is halkán*): De nálam nem lehet egyéni a döntés!

ERNA (*elgondolkozva*): Majd csak kiugrik a nyúl a bokorból. Tehát ezért nem lehettem én tanúja annak a beszélgetésnek, amelyet azzal a két palival folytattál. Ezért mentetek át a Lottó vendéglőbe...

PUHAI (*csendességre intő felemelt ujjal*): Nem ezért, hanem amiatt, hogy mindenki lássa: a belüggely csak a nyilvánosság előtt tárgyalok.

ERNA (*gonoszkodva*): A kiszolgáltatott emberek nem tárgyalhatnak, legfeljebb beszélgetnek.

PUHAI (*beletörődve*): Jól van. Ők állítottak be ezzel az igénnyel hozzánk. (*Feleszmélve*) Viszont – eszerint Iván nem véletlenül állított be éppen akkor a vendéglős fiához, amikor mi ott ültünk, hanem azért, hogy te tudd, miről beszélünk.

ERNA (*gúnyosan nevetve*): Lám, te pont akkor nem érzed magad üldözve, amikor a nyomodban vannak. Azt hiszed, nem füleltem a konyhából s nem láttam, hogy rövidesen távoztok. (*Felelősségteljesen.*) Jóember, nekem gyerekem van, aki csak apa segítségével nevelődhet.

PUHAI (*keserűen*): Nafene! Ha még az is kiderülne, hogy nem csupán a gyereked apjának, hanem a férjednek is tartasz...

ERNA (*főlényesen*): Azt még meglátjuk! (*Ironikusan.*) A különleges feladataid érdekelnek. Miről tárgyaltál te azzal a két ballonkabátos úriemberrel?

PUHAI: Erről a családtagjaimnak sem beszélhetek. (*A fülére és a falra mutat.*)

ERNA (*legyint*): Nyalják ki a seggem! Nekem a kölyköm a fontos. (*Gonoszkodva.*) Hej, ha az ő jövője attól függne, hogy a te tárgyalópartnereidnek kivel és hogyan esik jól...

PUHAI (*felháborodva*): Már megint a romlott cinizmusod... Azt hiszed, nem vagyok biztos benne? Mint derék kispolgár értelmiségi lánya mindig csak azért fenyegetél a lehetséges prostitúalizálódással, hogy teljesebb legyen a hatalmad fölöttem; hogy nyögjek is, amikor kérellek...

IVÁN (*kopogtatás után beállít*): Sziasztok! (*A kínos csönd miatt magyarázatként.*) Otthon senki sem vette föl a kagylót...

PUHAI (*méltatlankodva*): Te se tudtad kivárni, hogy itt befejezzem a munkám.

IVÁN (*vállat vonva*): A kulcsot otthon felejtettem.

IVÁN (*szomorú szemrehányással.*) Amint halom: bepanaszoltál az iskolában.

IVÁN (*flegmán*): Az iskolapszichológus szolt, hogy beszélni akar velem, s én nem utasítottam el.

PUHAI: Előbb talán...

IVÁN (*pimaszul*): ...engedélyt kellett volna kérnem tőled.

PUHAI (*türtöztetéssel*): Hiába pimaszkodsz, velem mindig lehet beszélgetni.

IVÁN (*szemtelenül*): Persze, csak mindig másról.

ERNA (*meleg hangon*): A beszélgetés oka állítólag a kínlód dolgozatod volt, kisfiam.

IVÁN (*elgondolkozva*): Igen, még a múltkor Példaképem címen kellett írunk...

ERNA (*szemrehányón*): S te negatív képet festettél az apádról.

IVÁN (*közönyösen*): Ez nem igaz. Azt is írtam, hogy inkább neki köszönhetem, mint neked, hogy világnyelvet is tanulhatok, meg hogy zeneiskolába járatok. Apám többet keres, mint te, úgyhogy a sítúráért is neki tartozom több hálával.

PUHAI (*felfortyan*): Akkor meg mi a bajod velem?

IVÁN (*elgondolkozva*): Tájunk művelődéstörténetét te ismered a legjobban...

PUHAI (*félbeszakítja*): Állítólag... Bár ezt nem szívesen írják le rólam...

IVÁN (*gúnyosan*): Te sem viselkedsz mindig úgy, mintha ez úgy is lenne.

PUHAI (*elhülten*): Hát hogyan kellene viselkednem?

IVÁN (*vállat von*): Kulturáltan. Következtesen.

PUHAI (*indulatosan*): Százszor mondtam már, hogy a Mókai-regények főhőseinek bőrébe bújva mindig a rövidebbet fogod húzni az életben.

IVÁN (*kötekedve*): A pedagógia szerint a te bőrdöbe kellene bújnom, csakhogy gyakoriak a... vedléseid...

PUHAI (*fölhördül*): Mondhatnám, hogy ezt anyádtól tanultad, ha szinte már pályáskorod óta nem pimaszkodnál. Bezzeg, ha elektrotechnika órán is így működtetnéd az agyad...

IVÁN (*lezseren*): Azon nem tudom működtetni. Csak testileg lehetek jelen az órán.

PUHAI (*elhülten*): Hát nem örömmel iratkoztál be ebbe a külföldön is elismert szakközépiskolába?

IVÁN (*legyintve nyugtáz*): De, valóban örömmel. Mert telebeszéltétek a fejem, hogy a technikáé a jövő, s hogy irodalommal elektromérnökként is foglalkozhatom. Most már tudom, hogy mindent csak akarni lehet, bírni már nem. Most, hogy abbahagytam a Mókai-regények olvasását.

PUHAI (*kétségbeesetten*): Az íróknak kenyérkereső szakmára is szükségük van... A legnagyobb írók nem nyelv- és irodalomszakosok voltak...

IVÁN (*mint aki átlát az apján*): Megint másról beszélész. Te nem is akartad s most sem akard, hogy író legyek. Miért nem közöltétek le azt a novellámat, amelyet nemcsak az önképzőkori barátaim, hanem a kínlód tanárunk is a legjobbnak talált nálunk, sőt, a vetélkedő döntőjében második díjat kapott.

PUHAI (*rövid hallgatás után*): Érned kell még. Alig néhány ilyen szöveged van. A helyedben szerényebb lennék. Arra nem gondolsz, hogy azt mondhatnák: a papa kedvenceként játszod az író.

IVÁN (*fölszisszen*): Mintha nem tudnád, hogy másutt közöltek már. Álnéven küldtem be a novellát, hogy miattad ne húzzanak vissza, vagy ne lökjenek előre. A vetélkedő harmadik díjasának szövegét, persze, leközöltétek.

PUHAI (*elháritóan*): Nem csupán rajtam múlik, hogy kit közlünk.

IVÁN (*az anyjára nézve, aki eddig megbabonázva élvezte fia okosságát*): Nem, mert neked közvetítened kell a kritériumokat. (*Gúnyosan.*) Legalább nekem egyenesen megmondhatnád: melyek a tiltott s melyek az ajánlott témák.

PUHAI (*tehetetlenségében szintén gúnyba váltva át*): Jól áll neked ez a farmernadrág. A legdrágábbat választottad, ugye. (*Iván dühösen az ajtó felé indul.*) Várj, itt a kulcs! Csak siess haza. Úgy tudom, rántott borjúszelet vár bennünket. (*Iván átveszi a kulcsot és becsapja az ajtót.*)

ERNA (*rosszallón*): A gyerekeddel ilyen tüntetően mellébeszélés... (*Añyai nárcizmussal elrövedve.*) Honnan ez a nagy ellenálló képessége!?

PUHAI (*ingerülten*): Onnan, hogy még taknyos. Mit írt még abban a dolgozatban?

ERNA: Azt, hogy utálja a iskolai munkáját. S hogy te sem hiszel a technika üdvöztető jövőjében.

PUHAI: Te is emlékszel: minket az ő jövője aggasztott, amikor a mérnöki pálya előnyeiről igyekeztük őt meggyőzni. (*Mosolyogva.*) Főleg te, akit annyira elbűvölt a politikában is elegáns iskolaigazgató.

ERNA: Az emberben él a remény, hogy az üzemi szakembereknek jobb dolguk lesz, mint a kultúra napszámosságainak. Meg féltettem a politikától, ha nem is annyira, mint te.

PUHAI: Iván nem az a nyílt, könnyedén vitatkozó típus, amelynek éltető eleme a gyűlésezés...

ERNA (*legyintve vág közbe*): ...meg a helyezkedés. Mert a mi gyárunkban sem a tehetségük szerint...

PUHAI (*a magáét mondja*): Ha nem is az érdeimei szerint érvényesül a tervrajzai mellett az ember, legalább békén hagyják, ha befogja a száját.

ERNA (*gúnyosan*): Persze, ez a magánbékeigény vezérel jó néhány szakemberünket Németországba.

PUHAI (*azt ismétli, amit nem először mond*): Nagyozók mindig voltak.

ERNA (*is kész a válasszal*): Meg olyanok is, akik az emberi méltóságukra, munkájuk becsületére adnak.

PUHAI (*szintén gyorsan*): Csak éppen a gyermekük jövőjére nem. Azt hiszed, olyan gyorsan át lehet állítani a gyereket egy másik tannyelvre?

ERNA: Meglehet egy évet veszítene. De aztán ez a veszteség kamatostól megtérülhetne.

PUHAI (*begurulva*): Ti tényleg meg vagytok örülve. Engem nem is engednének ki csak úgy.

ERNA: "Csak úgy" nem is mennél. (*Fürkészően mosolyogva.*) Valóban nem tudnád módosított formában folytatni a munkádat?

PUHAI (*megdöbbenve*): Hogyhogy?

ERNA: No persze... ott csak tolmács lennél, de a te különleges feladataid... talán ott is...

PUHAI (*elhűlve*): Szerinted kém vagy besúgó lennék?

ERNA (*lekezelően*): Mindig túl sokat adtál a formáságokra. Nem te mondtad, hogy elkötelezted magad?

PUHAI (*riadtan szétnéz*): De hát ez egészen más! Itt a saját társadalmunk normális működését...

ERNA (*szuggerálva*): Gondold meg! Iván lelkének egészséges működése csak fontosabb számodra... A zárkózottsága aligha alkati kérdés, hiszen mostanában...

PUHAI (*szinte siránkozva*): De ha annyira akar írni, az Isten szerelmére, itt sokkal több a lehetőség...

ERNA: Vajon?! Csakhogy ahhoz rá kellene szoktatni magát az öncenzúrára, arra pedig képtelen lesz. Igaz, itt sokkal több kínlód lenne, mint odakinn a módszörök között, de olvasója itt sem lenne sokkal

több, ha egyáltalán az iskolának és kultúrpolitikának sikerülne őt betörnien.

PUHAI (*felháborodva*): Nem gondolod, hogy neveléses vagy? Ahelyett, hogy formálni igyekeznéd a tizenhét éves fiad jellemét, hajlandó vagy őt vadzszeninek látni, olyannak, amilyennek ő képzeletében magát.

ERNA (*a bosszantás kedvéért*): Arthur Rambó ilyenkor már...

PUHAI (*dühösen veszi a lapot*): ...megírta a költészet forradalmát jelentő verseit, de nem még nyugatabbra menekült, hanem Afrikába, a majmok és a krokodilok közé. Rambó és ti közöttetek tehát csak a kalandvágy közös. (*A fejét fogja.*) Ivánt még valahogy megérteném, de téged, az anyját...

ERNA (*fontoskodva*): A mostaninál aligha lenne kalandosabb az életem. Gondold el: a gyakran változó, meg többféleképpen értelmezhető törvények között a jogi tanácsadónak mindig mondania, lehetőleg ajánlania kell valamit. A magabiztosság látszatát kell gondosan ápolnia, mégha belül a bizonytalanság megtestesülése is. Olyan elveket kell képviselnem, amelyeknek nincs igazi...

PUHAI (*türelmetlenül*): Mégis: itthon vagy, s azt mondod, amit az adott helyzetben mondanod kell.

ERNA (*sajnálkozóan*): Csupán a te szorongó arcodra kell pillantanom, s máris érzem: nem vagyunk itthon. Se kinn, se benn. Akkor inkább kinn. Ott kevesebb dilemmával terhelnek és jobban megfizetnek. A nagybátyám üzemvezető s már régóta hív...

SZOCIOGRÁFUS (*kopogtatás után zavartan beállít*): Jó napot kívánok! Az írással kapcsolatban szeretnék ér...

PUHAI (*fürkészsze*): A nevét mondja, legyen szíves.

SZOCIOGRÁFUS: Kuti Dénes vagyok. Lapályos demográfiáját dolgoztam fel...

PUHAI (*homlokára téve a kezét*): Ja, persze. Elgondolkozva. Azt a munkát leköszöltük. A tiszteletdíja már a bankban lehet.

SZOCIOGRÁFUS: Ez rendben van. (*Keményen.*) De tudni akarom: miért változtattak a szövegen.

PUHAI (*idegesen*): A nyelvi és stílushibákat, felesleges részletezéseket a szerző kérése nélkül kiszűrjük... (*Gyorsan Ernához.*) Kérek, ezek szakmai kérdések...

ERNA (*kapcsol*): No persze. Majd otthon folytatjuk. Jó munkát!

PUHAI (*úgy tesz, mintha nem önmagát nyugtatná*): Nyugodjon meg, sok kézirat esik át az önéhez hasonló megmunkáláson.

SZOCIOGRÁFUS (*fojtott indulattal*): No, én nem a kozmetikázás miatt vagyok nyugtalan. Az indokolatlan rövidítés bosszant, hiszen olyan fontos dolgok...

PUHAI (*rutinos tudálékossággal*): A fontosság viszonylagos. Viszont a munka tömörsége, lekerekítettsége...

SZOCIOGRÁFUS (*gúnyosan*): Vajon a számszerű kimutatások oly nagyon megbontották volna (*nyomatékkal*) a „műalkotás” struktúráját?

PUHAI (*mintha leckét mondana, de indulattal*): A társadalmi struktúrák nemzeti összetételének firtatása káros félreértésre adna okot. Nem szabad statikus szemlélettel elkedvetleníteni az embereket.

SZOCIOGRÁFUS: De ismerni kell a tényállást ahhoz, hogy...

PUHAI (*gépiesen*): Ahhoz, hogy segíthessünk az embereken, a bizalmukat kell megnyernünk. Ki szavatolja az adataid pontosságát? Ki kezkesedik arról (*gyanakodva méregeti Kutit*), hogy itt nem a nyugati, a módszer propaganda legújabb mesterkedéséről van szó?

SZOCIOGRÁFUS (*fölhördülve*): Aki nem az önök szövegeit ismételteti, az mindjárt gyanússá válik. Mintha életfeltételük lenne a hazugság...

PUHAI (*gúnyos fölényel*): A múltkor egy Wartburg volánja mögött láttam. Az a kocsi (*nyomatékkal*) – igaz volt...

SZOCIOGRÁFUS (*nekidühödve*): De én nem Mercedesszel meg nyaralóval...

PUHAI (*higgadtan*): Szociográfiájában a családja múltját is érinti. Édesapja, ha jól emlékszem, még grófi birtokon cselédeskedett. Maga nem albérletben lakik, igaz?

SZOCIOGRÁFUS (*elhűlten.*) De már két évtizede a kámenizmus...

PUHAI (*fölényesen*): A történelmet is adatszerűen tanulta. Ha alaposan elolvasta volna nagy költőnknek A próféta című költeményét, akkor tudná, hogy rengeteg napsugár és viszonylag hosszú idő kell a szőlőszem éréséhez.

SZOCIOGRÁFUS (*gúnyosan*): Van, akié beérett már, sőt borrá erjedt, mégis vizet prédikál. (*Szinte a fogát csikorgatva.*) Megtiltom, hogy a jövőben a jóváhagyásom nélkül "stilizálják" az írásaimat.

PUHAI (*képmutatón*): Kérem szépen, én a maga érdekében...

SZOCIOGRÁFUS (*kétségbeesetten*): De hiszen ezt hajtogatják maguk mindannyian, hogy az én érdeemben, valójában pedig a rizikótól félnek...

ERNA (*belép*): Igen, elsősorban önmagunkat féltjük. Úgyhogy ennél szívből jövőbb jogi tanácsot még senkinek sem adtam: külföldre kell mennünk!

PUHAI (*kővé meredve*): Hát te is hallgatózol?

Függöny